

Janusz Bujak¹

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ *MAŁŻEŃSTWO I RODZINA W NAUCZANIU I DUSZPASTERSKIEJ PRAKTYCE KOŚCIOŁA,* KOSZALIN, 16 KWIETNIA 2016

Papież Franciszek 8 października 2013 roku ogłosił decyzję o zwołaniu synodu o rodzinie, zapowiadając, że odbędzie się on w dwóch etapach: w roku 2014 odbędzie się synod nadzwyczajny, a rok później – zwyczajny. Nadzwyczajny synod odbył się w dniach 5–19 października 2014, zwyczajny natomiast w dniach 5–24 października 2015 r. 19 marca 2016 r. papież Franciszek podpisał posynodalną adhortację *Amoris laetitia*, która światło dzienne ujrzała 8 kwietnia tego samego roku. Oba synody, a zwłaszcza adhortacja posynodalna, wywołały ożywioną dyskusję w Kościele katolickim i poza nim na temat kondycji współczesnej rodziny i małżeństwa. Pojawiły się opinie, jakoby nowy dokument papieski anulował dotychczasowe nauczanie Kościoła na temat małżeństwa i rodziny, zwłaszcza w odniesieniu od osób rozwiedzionych żyjących w powtórnych związkach.

W odpowiedzi na dyskusję okołosynodalną 16 kwietnia 2016 r. w Wyższym Seminarium Duchownym w Koszalinie odbyła się konferencja pt. *Małżeństwo i rodzina w nauczaniu i duszpasterskiej praktyce Kościoła*. Konferencja była skierowana do studentów teologii, ale również do duszpasterzy i osób zaangażowanych w pracę z rodzinami. Organizatorem konferencji był ks. Janusz Bujak, kierownik Katedry Teologii Dogmatycznej na Wydziale Teologicznym w Szczecinie, Wyższe Seminarium Duchowne w Koszalinie i Wydział Duszpasterski Kurii Biskupiej Koszalińsko-Kołobrzeszkiej.

Prelegentami byli prof. Stephan Kampowski, profesor antropologii filozoficznej w Papieskim Instytucie Jana Pawła II dla Studiów nad Małżeństwem i Rodziną w Rzymie, ks. dr Wiesław Jankowski z Wydziału Studiów na Rodziną UKSW i ks. dr Tomasz Mędrak, absolwent Instytutu Jana Pawła II ds. Studiów nad Małżeństwem i Rodziną w Waszyngtonie.

Prof. Stephan Kampowski w wykładzie pt. *Amoris laetitia: rozeznawać i wychowywać* zwrócił uwagę na fakt, że papież Franciszek stara się ukazać małżeństwo i rodzinę jako szansę, nie zaś jako problem (AL 7). Papież potwierdził również dotychczasowe nauczanie Kościoła na temat warunków, które osoby rozwiedzione żyjące w związkach cywilnych powinny spełnić, jeśli chciałyby przyjmować Komunię Świętą. Odwołał się

¹ Ks. dr hab. Janusz Bujak, prof. US, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, teologia dogmatyczna; adres do korespondencji: 75-817 Koszalin, ul. Seminaryjna 2, e-mail: jbujak@koszalin.opoka.org.pl.

w tej kwestii do adhortacji *Familiaris consortio* nr 84 św. Jana Pawła II z roku 1981, który bardzo jasno wyraził się na wspomniany temat (por. AL 298), oraz dokumentu papieża Benedykta XVI *Sacramentum caritatis* 29. Prof. Kampowski w swoim wykładzie podkreślał, że wbrew niektórym opiniom papież Franciszek w adhortacji *Amoris laetitia* nie wyraża zamiaru zmieniania ustalonej praktyki i żadnym miejscu adhortacji nie mówi się wyraźnie, że osoby rozwiedzione żyjące w powtórnych związkach cywilnych mogą przystępować do stołu eucharystycznego bez zachowania wymaganego warunku, jakim jest życie jak brat z siostrą. *Familiaris consortio* 84 i *Sacramentum caritatis* 29 pozostają punktami odniesienia dla wszystkich sytuacji, w których dokonuje się rozeznawanie duszpasterskie tych przypadków.

Jeśli ktoś uważa, że osoby rozwiedzione żyjące w nowych związkach cywilnych mogą przystępować do Komunii św. bez zachowania wstrzemięźliwości płciowej, występuje przeciw dyscyplinie Kościoła, stwierdził prof. Stephan Kampowski. Wiemy, że papież Franciszek jest człowiekiem odważnym, pełnym ewangelicznej *parrezji*, że jest on prawdziwym pasterzem i nie obawia się czynić tego, co uważa za właściwe dla dobra Kościoła. Ale jako pasterz wie również, że w duszpasterstwie nie ma niczego gorszego niż dwuznaczność. Nasz Pan powiedział przecież: „Niech mowa wasza będzie tak, tak; nie, nie” (Mt 5, 37). Dlatego można przyjąć jako pewnik, że jeśliby papież chciał zmienić w tym względzie praktykę Kościoła, powiedziałby to w sposób jednoznaczny, bez posługiwania się dwuznacznymi sugestiami, jak to niektórzy interpretują. To, co rzeczywiście leży papieżowi Franciszkowi na sercu, zostało, według niemieckiego filozofa, wyrażone w 307 punkcie adhortacji: „Dzisiaj bardziej istotny od duszpasterstwa niepowodzeń jest wysiłek duszpasterski na rzecz umocnienia małżeństw i w ten sposób zapobieżenia rozpadom” (AL 307).

Drugi referat pt. *Ewangeliczna wartość rodziny na podstawie Synodów z roku 1980 i 2015* wygłosił ks. dr Wiesław Jankowski, wykładowca Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW. W swoim przedłożeniu ks. Jankowski przypomniał, że pierwszy synod na temat rodziny zwołał Jan Paweł II w dniach od 26 IX do 25 X 1980 roku. Przygotowaniem synodu z woli Jana Pawła II zajął biskup Kazimierz Majdański wraz z pracownikami Instytutu Studiów nad Rodziną Akademii Teologii Katolickiej z podwarszawskich Łomianek. Ksiądz Jankowski podkreślił, że na zaproszenie św. Jana Pawła II po raz pierwszy w synodzie biskupów wzięli udział w roli audytorów i ekspertów synodalnych małżonkowie reprezentujący rodziny wszystkich kontynentów. Owocem synodu była adhortacja *Familiaris consortio* określana niekiedy jako „suma nauczania Kościoła o małżeństwie i rodzinie”. Oprócz adhortacji owocami synodu o rodzinie z roku 1980 są *Wytyczne wychowawcze na temat ludzkiej miłości* oraz *Karta Praw Rodziny*.

Drugi synod o rodzinie odbył się dopiero podczas pontyfikatu papieża Franciszka. Jego owocem jest adhortacja *Amoris laetitia*. W drugiej części swego wystąpienia prelegent przedstawił główne zarysy teologii rodziny w nauczaniu św. Jana Pawła II.

Trzeci i ostatni referat pt. *Nierozzerwalność małżeństwa w nauczaniu Jana Pawła II na przykładzie wybranych dokumentów poświęconych małżeństwu i rodzinie* wygłosił ks. dr Tomasz Mędrak. Prelegent wyszedł od konstatacji, że w Kościele pojawiają się apele o zmianę dotychczasowego nauczania o niedopuszczaniu osób w ponownych związkach do komunii świętej. Adhortacja *Amoris laetitia* nie postuluje zmiany w tym zakresie,

ale wskazuje na konieczność większego zintegrowania osób będących w takiej sytuacji ze wspólnotą Kościoła. Żądania praktycznie bezwarunkowego dopuszczenia do sakramentu komunii św. osób rozwiedzionych żyjących w ponownych związkach stoi jednak w sprzeczności z dotychczasowym nauczaniem Kościoła, które zostało jasno potwierdzone i uzasadnione przez Jana Pawła II w katechezach środowych *Mężczyznę i niewiastę ich stworzył*, ogłoszonych w okresie 5 listopada 1979 r. – 28 listopada 1984 r., adhortacji *Familiaris consortio* (22 listopada 1981 r.) oraz w Liście do rodzin *Gratissimam sane* (2 lutego 1994 r.). Prelegent starał się ukazać, w jaki sposób papież Jan Paweł II argumentował nierozzerwalność małżeńską. Przyczyną szerszenia się mentalności rozwodowej jest, według papieża z Polski, błędne postrzeganie wolności i jej związku z prawdą: wolność jest postrzegana jako wartość absolutna, oderwana od prawdy, a to prowadzi z kolei do indywidualizmu. Tymczasem człowiek jest w pełni sobą dopiero wówczas, gdy staje się darem dla drugiego, gdy rezygnuje z egoistycznego poszukiwania wyłącznie własnego dobra, własnej wolności. Tego rodzaju sposób życia realizuje się w małżeństwie, które jest relacją dwóch osób na wzór Trójcy Świętej. Z tego względu nie należy sprowadzać miłości małżeńskiej do uczucia, które jest nietrwałe. Jeśli bowiem uznamy, że do istoty miłości należy uczucie, to wraz z wygaśnięciem owego uczucia między małżonkami i powstaniem nowego uczucia między innymi osobami dotychczasowa wspólnota małżeńska powinna zostać rozwiązana, aby mogła powstać nowa wspólnota osób, które łączy uczucie. Tymczasem miłość, której uczy nas Chrystus, polega na byciu-dla-drugiego, na złożeniu z samego siebie daru drugiej osobie. Jan Paweł II uczył, że do natury całkowitego daru z siebie należy jego nieodwołalność (por. *Familiaris consortio* 11).

Po ogłoszonych referatach był czas na zadawanie pytań prelegentom. Duże zainteresowanie wywołał wykład prof. Kampowskiego na temat dopiero co opublikowanej adhortacji *Amoris laetitia* i często sprzecznych ze sobą komentarzy na temat ostatniego, VIII rozdziału dokumentu dotyczącego duszpasterstwa osób rozwiedzionych w powtórnych związkach. Gość z Rzymu raz jeszcze podkreślił, że papież Franciszek nie zmienił dotychczasowego nauczania Kościoła w tym zakresie. Gdyby pojawiły się wątpliwości, zawsze należy trzymać się zasady, że w takiej sytuacji punktem odniesienia jest nauczanie jasne i pewne, które znajdziemy u Jana Pawła II i Benedykta XVI.